

GEOGRAFIYA

1. Eratosfenning geografiya fani rivojiga qo'shgan hissasini aniqlang.

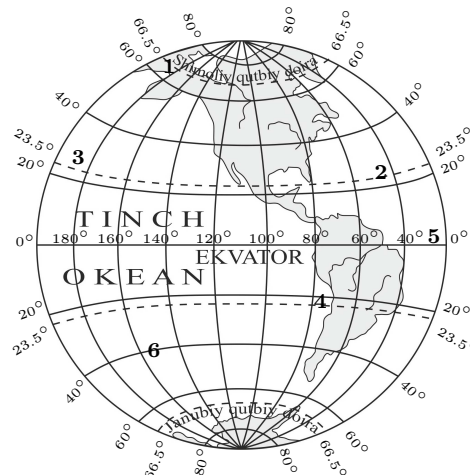
- A) birinchi bo'lib Yerning kattaligini o'lchadi
 B) Yerning geografik koordinatalarini aniqladi
 C) birinchi bo'lib Yerning aylanish tezligini aniqladi
 D) Yerning Quyosh atrofida aylanishini isbotladi

B) Yerning geografik koordinatalarini, C) Yerning aylanish tezligini, D) Yerning Quyosh atrofida aylanishini isbotlash hamda aniqlash kabi bir qancha ilmiy-amaliy ishlar buyuk geograf olimlar tomonidan milodiy II-XVI asrlar davomida amalga oshirildi. A) Yerning kattaligini birinchi bo'lib eramizdan avvalgi III asrda Eratosfen o'lchagan.

To'g'ri javob: A

Manba: Sharipov Sh.M. va boshqalar. Geografiya (Amaliy geografiya).10-sinf uchun darslik. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti. Toshkent—2017. 7-bet.

2. 22-dekabr kuni Quyoshning tik tepadan o'tishi quyidagi rasmda qaysi raqam bilan belgilangan?

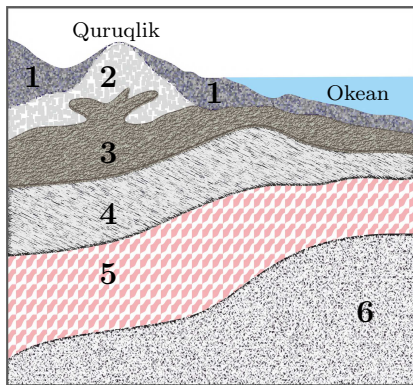
- A) 4 B) 2 C) 5 D) 6

Yer o'z o'qi atrofida aylanganda aylanish o'qi orbita tekisligiga nisbatan $66,5^\circ$ burchak hosil qiladi. 22-iyunda Quyosh Yerning Shimoliy yarimsharida eng baland ko'tariladi. Bu sanada Quyosh $23,5^\circ$ shimoliy kenglikda tik tepaga keladi. Bu kenglikdan o'tgan parallel chiziq shimoliy tropik deyiladi. Janubiy yarimshardagi $23,5^\circ$ janubiy kenglikdan o'tgan parallel chiziq Janubiy tropik deyiladi. Chunki Quyosh 22-dekabr kuni Janubiy yarimshardagi shu kenglikda tik tepadan o'tadi.

To'g'ri javob: A.

Manba: G'ulomov P. va boshqalar. Geografiya. Tabiiy geografiya boshlang'ich kursi. 5-sinf uchun darslik. "Mitti yulduz" nashriyoti. Toshkent—2020. 20-bet.

3. Quyidagi chizmada 3 raqam bilan Yer po'stining qaysi qatlami belgilangan?

- A) Bazaltli qatlam   B) Granit qatlam
C) Cho'kindili qatlam   D) Yadro qatlam

Yer po'sti tuzilishi va qalinligiga ko'ra ikki tipga bo'linadi, shundan kontinental tipi materiklarda tarqalgan bo'lib, ular cho'kindi, granit va bazalt qatlamlaridan iborat, chizmada bazalt qatlam 3-raqamda berilgan.

To'g'ri javob: A.

Manba: Soatov A. va boshqalar.

Geografiya. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. 6-sinf uchun darslik.

“O'qituvchi” Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent—2017. 16-18-betlar.

4. Quyidagi qaysi jarayonlar sutkalik ritmiklikda namoyon bo'ladi?

- A) fotosintez jarayoni, tun bilan kunning almashinishi
B) atmosferadagi yog'inlar, tun va kun davomiyligining o'zgarishi
C) vulqon faolligining kuchayish jarayoni, teng kunlik bo'lishi
D) mavsumiy shamollarning esishi, sutka qaror topish jarayoni

Fotosintez jarayoni faqat kunduzi, yorug'da sodir bo'ladi, Yerning o'z o'qi atrofida aylanishi natijasida tun bilan kunning almashinishi ro'y beradi. Yer o'z o'qi atrofida bir sutkada, ya'ni 24 soatda g'arbdan sharqqa tomon bir marotaba aylanib chiqadi. B, C, D javoblardagi atmosferadagi yog'inlar, kun va tun davomiyligining o'zgarishi, teng kunlik bo'lishi, mavsumiy shamollarning esishi yillik ritmiklikda kuzatiladi, bu jarayonlar Yerning Quyosh atrofida harakati va aylanish o'qining 66,5° qiyaligi bilan bog'liq.

To'g'ri javob: A

Manba: Sharipov Sh.M. va boshqalar.

Geografiya (Amaliy geografiya).10-sinf uchun darslik. “O'zbekiston milliy ensiklopediyasi” Davlat ilmiy nashriyoti. Toshkent—2017. 29-bet.

5. Agar topografik xaritada dengiz sathidan G'alaba cho'qqisigacha har 100 metr balandlikdan gorizontallar o'tkazilsa, bu cho'qqini nechta gorizontallar bilan tasvirlash mumkin?

- A) 74 ta   B) 67 ta   C) 79 ta   D) 62 ta

Bu test topshirig'ini yechish uchun G'alaba cho'qqisining balandligini bilish kerak, uning balandligi — 7439 metr. 7439 metrni 100 metrga bo'lamiz, ya'ni $7439 \text{ m} \div 100 \text{ m} = 74$ metr. Demak dengiz sathidan G'alaba cho'qqisigacha har 100 metrdan gorizontallar o'tkazilsa, bu cho'qqigacha 74 ta gorizontallar kesib o'tadi.

To'g'ri javob: A

Manba: G'ulomov P. va boshqalar. O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiyasi.

7-sinf uchun darslik. “O'qituvchi”

Nashriyot-matbaa ijodiy uyi.

Toshkent—2017. 37-bet.

6. 1650-yilda Shimoliy Muz okeanini kim mustaqil okean tariqasida ajratgan?

- A) **B.Varenius** B) *J.Kuk*
C) *A.Chirikov* D) *Jon Kabot*

Bu test topshirig'i abituriyentning fanga oid ma'lumotni bilishini tekshiradi. Shimoliy Muz okeani 1650-yilda B.Varenius tomonidan mustaqil okeanga ajratilgan.

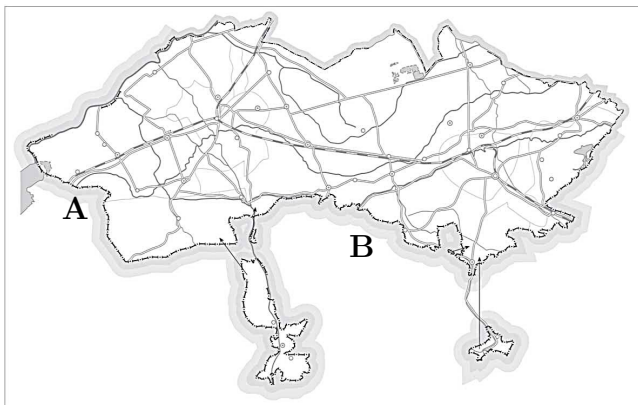
To'g'ri javob: A

Manba: Soatov A. va boshqalar.

Geografiya. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. 6-sinf uchun darslik.

“O'qituvchi” Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent–2017. 110-bet.

7. Farg'ona viloyati bilan chegaradosh bo'lgan qaysi davlatlarning hududi **A** va **B** harflar bilan ko'rsatilgan?

- A) **Tojikiston va Qirg'iziston**
B) *Qozog'iston va Qirg'iziston*
C) *Qozog'iston va Tojikiston*
D) *Qirg'iziston va Turkmaniston*

Farg'ona viloyati g'arbdan va janubi-g'arbdan Tojikiston Respublikasi, janubdan esa Qirg'iziston Respublikasi bilan chegaradosh.

To'g'ri javob: A.

Manba: Musayev P. va boshqalar.

Geografiya. O'zbekiston iqtisodiy-ijtimoiy geografiyasi. 8-sinf uchun darslik. “Sharq” Nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosh tahririyati. Toshkent–2019. 133-bet. 8-sinf atlas, 7-bet.

8. Shimoliy Amerika materigining subarktika iqlim mintaqasi hududi yozda qaysi havo massalari ta'sirida bo'ladi?

- A) **mo'tadil** B) *ekvatorial*
C) *subekvatorial* D) *arktika*

Shimoliy Amerika materigining subarktika iqlim mintaqasida yozda mo'tadil, qishda arktika havo massalari hukmronlik qiladi.

To'g'ri javob: A

Manba: Soatov A. va boshqalar.

Geografiya. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. 6-sinf uchun darslik.

“O'qituvchi” Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent–2017. 102-bet.

9. Materiklar va ularda joylashgan ko'llar to'g'ri moslashtirilgan javobni toping.

Materiklar	Ko'llar
1. Shimoliy Amerika	a) Tanganika
2. Afrika	b) Eri
	c) Marakaybo

- A) **1-b, 2-a** B) *1-a, 2-c* C) *1-b, 2-c*
D) *1-c, 2a*

Bu test topshirig'ini bajarish uchun materiklarning ichki suvlari haqidagi ma'lumotlarni bilish kerak. Eri ko'li Shimoliy Amerika, Tanganika ko'li Afrika, Marakaybo ko'li Janubiy Amerika materiklarida joylashgan.

To'g'ri javob: A.

Manba: Soatov A. va boshqalar.

Geografiya. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. 6-sinf uchun darslik.

“O'qituvchi” Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent–2017. 52, 103-betlar.

10. Avstraliya materigining tropik o'rmonlarida quyidagilardan qaysi hayvonlar yashaydi?
- A) **xaltali ayiq, lirodum, yexidna**
 B) *kenguru, vombatlar, alligatorlar*
 C) *emu tuyaqushi, ko'zoynakli ayiq, mazamlar*
 D) *kazuar tovug'i, mo'ynali shinshilla, okapi*

Xaltali ayiq, lirodum, yexidna Avstraliya materigining tropik o'rmonlarida yashaydi, B) javobdagi alligatorlar Shimoliy Amerikaning fasliy sernam o'rmonlar zonasida, C) javobdagi mazamlar Janubiy Amerikaning savannalar zonasida, ko'zoynakli ayiq And tog'larida yashaydi, D) javobdagi kazuar tovug'i Yangi Gvineya va unga yaqin orollarda, mo'ynali shinshilla And tog'larida yashaydi.

To'g'ri javob: A

Manba: Soatov A. va boshqalar.

Geografiya. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. 6-sinf uchun darslik.

“O'qituvchi” Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent—2017. 71-bet.

11. Tog' tizmalari va ularning eng baland cho'qqisi to'g'ri moslashtirilgan javobni toping.

Tog' tizmasi	Eng baland cho'qqisi
1. Qurama	a) Sayram
2. Nurota	b) Boboiob
	c) Hayotboshi

- A) *1-b, 2-a*
 B) *1-a, 2-b*
 C) *1-c, 2-b*
 D) **1-b, 2-c**

Qurama tog'ining eng baland cho'qqisi Boboiob, Nurota tog'ining eng baland cho'qqisi Hayotboshi hisoblanadi. Bu test topshirig'i abituriyentlardan berilgan ma'lumotlarni to'g'ri moslashtirishni talab etadi.

To'g'ri javob: D.

Manba: G'ulomov P. va boshqalar.

Geografiya. O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiyasi. 7-sinf uchun darslik.

“O'qituvchi” Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent—2017. 82, 111-betlar.

12. O'rta Osiyo o'lkasining janubiy chegarasi Hindikush, Safedko'h, Nishopur tog' tizmalari suvayirg'ichi bo'ylab o'tgach qaysi tabiiy geografik obyekt bilan tutashadi?

- A) **Kaspiy dengizi qirg'og'i**
 B) *Emba daryosi qirg'og'i*
 C) *Murg'ob daryosi qirg'og'i*
 D) *Amudaryo qirg'og'i*

Emba daryosi O'rta Osiyo hududidan tashqarida, ya'ni uning shimoli-g'arbiy qismidan, Murg'ob daryosi esa Turkmanistonning janubiy qismidan oqib o'tadi. Amudaryo Pomir tog'laridan oqib tushuvchi Panj va Vaxsh daryolarining qo'shilishidan hosil bo'ladi va O'rta Osiyo hududining ichki qismidan oqib o'tadi. Hindukush, Safedko'h, Nishopur tog' tizmalari Kaspiy dengizi qirg'oqlari bilan tutashadi.

To'g'ri javob: A

Manba: G'ulomov P. va boshqalar.

Geografiya. O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiyasi. 7-sinf uchun darslik.

“O'qituvchi” Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent—2017. 7-bet.

13. O'rta Osiyoning cho'l zonasida, asosan, qanday tuproqlar tarqalgan?

- A) **sur tusli qo'ng'ir, taqir va taqirli, cho'l qumli, o'tloq-alluvial tuproqlar**
 B) *sur tusli qo'ng'ir, taqir va taqirli, sariq, jigarrang, qizil tuproqlar*
 C) *sur tusli qo'ng'ir, taqir va taqirli, sho'rxok, qora tuproqlar*
 D) *sur tusli qo'ng'ir, taqir va taqirli, sho'rxok, qora, kashtan tuproqlar*

Bu test topshirig'ining B javobidagi sariq, qizil tuproqlar Afrika va Janubiy Amerika materigining ekvatorial o'rmonlar zonasida tarkib topgan bo'lib, O'rta Osiyoda bu tuproq turlari uchramaydi, C, D javoblardagi qora tuproqlar ham cho'l zonasida uchramaydi.

To'g'ri javob: A

Manba: G'ulomov P. va boshqalar.

Geografiya. O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiyasi. 7-sinf uchun darslik.

“O'qituvchi” Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent—2017. 57, 58-betlar.

14. Quyi Zarafshon tabiiy geografik okrugida tushadigan eng ko'p yog'in miqdori qaysi oylarga to'g'ri keladi?

- A) *dekabr-yanvar* B) *yanvar-fevral*
C) *fevral-mart* D) **mart-aprel**

Quyi Zarafshon tabiiy geografik okrugida yillik yog'in miqdorini 100 % desak, 36-44 %i qishga, 44-48 %i bahorga to'g'ri kelib, eng ko'p yog'in mart-aprel oylarida yog'adi.

To'g'ri javob: D

Manba: G'ulomov P. va boshqalar. Geografiya. O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiyasi. 7-sinf uchun darslik. "O'qituvchi" Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent—2017. 149-bet.

15. Qashqadaryo tabiiy geografik okrugini sharqdan va janubi-sharqdan qaysi tog'lar Surxondaryo okrugidan ajratib turadi?

- A) **Hisor, Boysun**
B) *Osmontarash, Beshnov*
C) *Chaqilkalon, Ko'hitang*
D) *Chaqchar, Bobotog'*

B javobdagi Osmontarash va Beshnov tog'lari Qashqadaryo okrugini hududida, C javobdagi Chaqilkalon to'g'i Zarafshon tizmasining g'arbiy davomi hisoblanib, Qashqadaryo okrugining shimoli-sharqida, D javobdagi Bobotog' Surxondaryo okrugining sharqida joylashgan.

Qashqadaryo va Surxondaryo okruglarini Hisor va Boysun tog'lari ajratib turadi.

To'g'ri javob: A

Manba: G'ulomov P. va boshqalar. Geografiya. O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiyasi. 7-sinf uchun darslik. "O'qituvchi" Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent—2017. 133-bet.

16. Daryolar va ularga mansub bo'lgan ma'lumotlarni moslashtiring.

- 1) Chirchiq; 2) Sherobodaryo.
a) G'arbiy Tyanshan tog' tizmalaridan suv oladi; b) eng ko'p suvi aprel-may oylarida oqadi; c) Irg'oyli va Qizilsoy daryolari qo'shilishidan vujudga keladi; d) qor-muz suvlaridan to'yinadi

- A) **1-a, d, 2-b, c** B) *1-b, d, 2-a, c*
C) *1-a, c, 2-b, d* D) *1-a, d, 2-c, d*

Bu test topshirig'ini bajarish uchun ma'lumotlarni moslashtirish talab etiladi, Chirchiq daryosi G'arbiy Tyanshan tog' tizmalaridan, Sherobodaryo esa Irg'oyli va Qizilsoy daryolari qo'shilishidan hosil bo'ladi, Chirchiq daryosi qor va muzlik suvlaridan to'yinib, mart-iyun oylari, Sherobod daryosi Irg'oyli va Qizilsoyning qo'shilishidan hosil bo'lib, qor va yomg'ir suvlaridan to'yinadi, shuning uchun eng ko'p suvi aprel-may oylariga to'g'ri keladi.

To'g'ri javob: A.

Manba: G'ulomov P. va boshqalar. Geografiya. O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiyasi. 7-sinf uchun darslik. "O'qituvchi" Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent—2017. 112, 114-betlar.

17. Farg'ona viloyatidagi qaysi shahar qurilish materiallari ishlab chiqarish markazi hisoblanadi

- A) **Quvasoy** B) *Marg'ilon* C) *Rishton*
D) *Qo'qon*

Bu test topshirig'i abituriyentning bilimini tekshiradi. Marg'ilon shahri, asosan, shoyi ishlab chiqarish markazi sifatida dong taratgan bo'lib, paxta, ko'n zavodi, ipak ishlab chiqaruvchi korxonalar mavjud, Rishton kulolchilik buyumlari ishlab chiqaradigan markaz hisoblanadi, Qo'qon Farg'ona viloyatining muhim sanoat tuguniga aylangan shaharlaridan biridir.

To'g'ri javob: A.

Manba: Musayev P. va boshqalar. Geografiya. O'zbekiston iqtisodiy-ijtimoiy geografiyasi. 8-sinf uchun darslik. "Sharq" Nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosh tahririyati. Toshkent—2019. 148-bet

18. Buxoro viloyati hududlarida ochilgan neft va tabiiy gaz konlarini aniqlang.

- A) **Qandim, Oqqum, Porsonko‘l**
 B) *Qirqquloch, Alan, Janubiy Pomuq*
 C) *Qorovulbozor, Sortosh, Odamtosh*
 D) *Qoraqum, Uvada, Qumbuloq*

Qandim, Oqqum, Porsonko‘l neft va tabiiy gaz konlari Buxoro viloyatida joylashgan, B va D javoblardagi Qirqquloch, Alan, Janubiy Pomuq, Qoraqum, Uvada tabiiy gaz konlari Qashqadaryo viloyatida, C) javobdagi Odamtosh Hisor tizmasining janubi-g‘arbiy tarmog‘ida joylashgan.

To‘g‘ri javob: A

Manba: Musayev P. va boshqalar.

Geografiya. O‘zbekiston iqtisodiy-ijtimoiy geografiyasi. 8-sinf uchun darslik. “Sharq” Nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosh tahririyati. Toshkent–2019. 148-bet

19. Qaysi davlat ikkita okean akvatoriyasiga to‘g‘ridan to‘g‘ri chiqish yo‘liga ega?

- A) **Kosta-Rika** B) *Surinam*
 C) *Yaponiya* D) *Myanma*

Bu test topshirig‘ida berilgan javoblardagi B) javobdagi Surinam Atlantika okeaniga C) javobdagi Yaponiya Tinch okeaniga, D) javobdagi Myanma Hind okeaniga, ya‘ni bu davlatlar bitta okean akvatoriyasiga chiqish yo‘liga, A) Kosta-Rika davlati ikkita okean Tinch va Atlantika okeani akvatoriyalariga chiqish yo‘liga ega.

To‘g‘ri javob: A

Manba: Qayumov A. va boshqalar.

Geografiya. Jahon iqtisodiy-ijtimoiy geografiyasi. 9-sinf uchun darslik. Toshkent–“O‘zbekiston”-2019-yil. 4, 5, 115-betlar. 9-sinf atlas, 4-bet.

20. Afrika qit‘asidagi qaysi mamlakatlar neft va tabiiy gaz zaxiralari boy davlatlar sanaladi?

- 1) Nigeriya; 2) JAR; 3) Jazoir, 4) Somali.
 A) **1,3** B) *1,4* C) *2,3* D) *2,4*

Afrika materigida neft va tabiiy gaz zaxiralari bilan Nigeriya, Jazoir davlatlari eng yaxshi ta‘minlangan, bu davlatlar jahondagi neft va tabiiy gaz eksport qiluvchi mamlakatlar guruhiga kiradi. JAR turli qazilma boyliklar, jumladan, toshko‘mir, temir, olmos, oltin konlarini qazib olish va eksport qilish hajmi bilan ajralib tursa-da neft va tabiiy gaz konlari bilan yaxshi ta‘minlanmagan, Somali qishloq xo‘jalik mahsulotlarini (banan) eksportga chiqaradi, qazilma boyliklarga boy emas.

To‘g‘ri javob: A

Manba: Qayumov A. va boshqalar.

Geografiya. Jahon iqtisodiy-ijtimoiy geografiyasi. 9-sinf uchun darslik. Toshkent–“O‘zbekiston”-2019-yil. 145-bet.

21. Janubiy o‘rmon mintaqasidagi o‘rmonlarga boy bo‘lgan davlatlarni belgilang?

- A) **Peru, Kolumbiya**
 B) *Kongo Res, Jazoir*
 C) *Argentina, Paragvay*
 D) *Efiopiya, Zimbabve*

Janubiy o‘rmon mintaqasidagi Peru va Kolumbiya davlatlari hududi katta maydonli o‘rmonlarga boy, Kongo Respublikasi, Jazoir, Zimbabve, Argentina, Paragvay davlatlari jahon miqyosidagi katta maydonli o‘rmonlarga boy mamlakatlar tarkibiga kirmaydi.

To‘g‘ri javob: A

Manba: Qayumov A. va boshqalar.

Geografiya. Jahon iqtisodiy-ijtimoiy geografiyasi. 9-sinf uchun darslik. Toshkent–“O‘zbekiston”-2019-yil. 19-bet. 9-sinf atlas, 8-bet.

22. Italiya qaysi oziq-ovqat mahsulotlarini chetga chiqarish bo'yicha jahondagi eng ko'zga ko'ringan eksportyorlardan biri hisoblanadi?

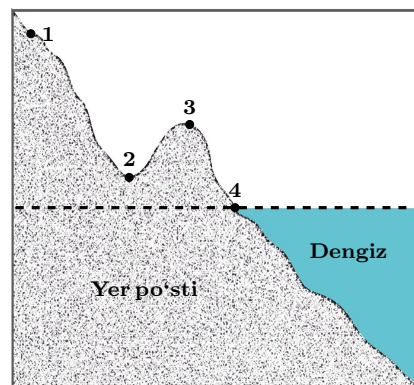
- A) meva va tomat konservalari, zaytun moyi, pishloq, vino
- B) vino, sut-go'sht mahsulotlari, baliq konservalari,
- C) sok va sharbat, palma moyi, kolbasa mahsulotlari
- D) qora ikra, uzum sharbati, pivo, tamaki mahsulotlari

Italiya zaytun moyi, pishloq, vino, meva va tomat konservalari mahsulotlarining jahondagi eng ko'zga ko'ringan eksportyor davlatlardan biri hisoblanadi. Qishloq xo'jaligi ko'proq subtropik dehqonchilikka ixtisoslashgan.

To'g'ri javob: A

Manba: Qayumov A. va boshqalar. Geografiya. Jahon iqtisodiy-ijtimoiy geografiyasi. 9-sinf uchun darslik. Toshkent—"O'zbekiston"-2019-yil. 85-bet.

23. Rasmda qaysi raqam bilan belgilangan nuqtada kunduzi havo bosimi eng baland bo'ladi?

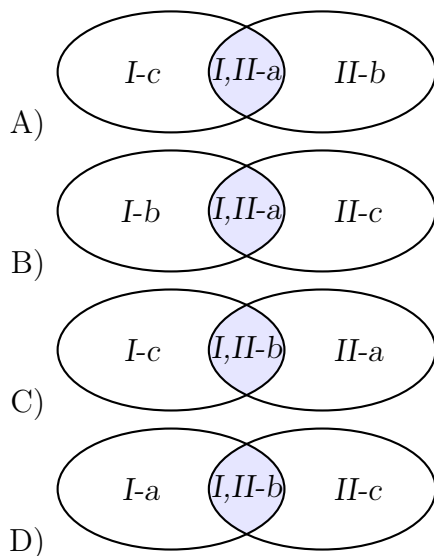
- A) 4
- B) 1
- C) 3
- D) 2

Havo harorati va bosimi mavzusidan sizga ma'lumki, havo bosimi dengiz bo'yidan balandlikka ko'tarilgan sari, har 100 metr ko'tarilganda barometrda suimob 10 mm.Hg pasayadi, ushbu rasmda 4 raqami bilan belgilangan nuqtada havo bosimi eng baland bo'ladi.

To'g'ri javob: A.

Manba: G'ulomov P. va boshqalar. Geografiya. Tabiiy geografiya boshlang'ich kursi. 5-sinf uchun darslik. "Mitti yulduz" nashriyoti. Toshkent—2020. 75-78-betlar.

24. Quyidagilardan Eyler-Venn diagrammasi asosida davlatlarning iqtisodiyotiga mos keladigan to'g'ri javobni toping.
I. Turkiya. II. Eron.
a) iqtisodiy rivojlanganligi va xo'jaligining ixtisoslashuviga ko'ra yirik industrial-agrar davlatlar guruhiga kiradi;
b) sanoatining yetakchi tarmoqlari qatoriga neft va neftni qayta ishlash, gaz sanoati kiradi;
c) jahonda agrar mahsulotlarning eng yirik eksportyorlaridan biri hisoblanadi.

Ushbu test topshirig'ida berilgan ma'lumotlar asosida, Turkiya va Eron davlatlarining iqtisodiyotiga taalluqli bo'lgan hamda Eyler-Venn diagrammasidagi kesishmaga to'g'ri keladigan har ikkala davlatga tegishli ma'lumotni topish talab etiladi. Ya'ni bunda, **b** dagi ma'lumot – Eron davlatiga, **c** dagi ma'lumot – Turkiya davlatiga tegishli, **a** dagi ma'lumot esa iqtisodiy rivojlanganligi va xo'jaligining ixtisoslashuviga ko'ra ikkala davlatga tegishlidir.

To'g'ri javob: A.

Manba: Qayumov A. va boshqalar. Geografiya. Jahon iqtisodiy-ijtimoiy geografiyasi. 9-sinf uchun darslik. Toshkent – "O'zbekiston"-2019-yil. 97, 112, 114-betlar.

25. AQShning eng yirik shahar aglomeratsiyalarini toping.
1) Nyu-York; 2) Monterey;
3) San-Fransisko; 4) Yangi Orlean;
5) Chikago
A) 1,5 B) 1,4 C) 2, 3 D) 2,5
AQShning Nyu-York, Chikago, Los-Anjeles shaharlari jahondagi eng yirik aglomeratsiyalar hisoblanadi. 2 dagi Monterey, 4 dagi Yangi Orlean eng yirik aglomeratsiyalar tarkibiga kirmaydi.
To'g'ri javob: A
Manba: Qayumov A. va boshqalar. Geografiya. Jahon iqtisodiy-ijtimoiy geografiyasi. 9-sinf uchun darslik. Toshkent – "O'zbekiston"-2019-yil. 38-bet.

26. Demografiyada quyidagi qaysi vaziyat "demografik portlash" deb ataladi?
A) o'lim darajasi pasayishi tufayli aholi sonining tez sur'atlar bilan ko'payishi
B) tug'ilishning o'limga nisbatan pasayib borishi
C) shahar aholisining soni va salmog'ining tez sur'atlar bilan ko'payishi
D) emigratsiya darajasining immigratsiyaga nisbatan yuqoriligi

1960-1980-yillarda jahonda o'lim darajasi pasayishi tufayli aholi sonining tez sur'atlar bilan ko'payish jarayoni ro'y beradi, bu jarayon fanda "demografik portlash" deb ataldi.

To'g'ri javob: A.

Manba: Qayumov A. va boshqalar. Geografiya. Jahon iqtisodiy-ijtimoiy geografiyasi. 9-sinf uchun darslik. Toshkent – "O'zbekiston"-2019-yil. 25-bet.

27. Boshqaruv shakli monarxiya bo'lgan davlatlarni aniqlang.

- A) **Ispaniya, Norvegiya**
 B) *Shveysariya, Malta*
 C) *Avstriya, Gretsiya*
 D) *Niderlandiya, San-Marino*

Boshqaruv shakliga ko'ra, B) javobdagi Shveysariya, Malta, C) javobdagi Avstriya, Gretsiya, D) javobdagi San-Marino davlatlari prezidentlik va parlamentar respublika hisoblanadi, A) javobdagi Ispaniya, Norvegiya boshqaruv shakliga ko'ra konstitutsion monarxiya davlatlari hisoblanadi.

To'g'ri javob: A

Manba: Sharipov Sh.M. va boshqalar. Geografiya (Amaliy geografiya). 10-sinf uchun darslik. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti. Toshkent–2017. 94, 97-betlar.

28. O'zbekistonda suvni ifloslovchi tarmoqlarning ulushini 100 foiz desak, shundan 4 foizi qaysi tarmoq hissasiga to'g'ri keladi?

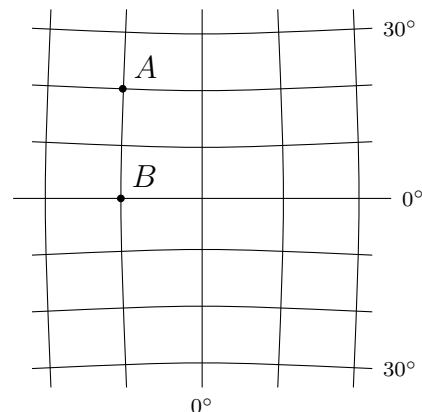
- A) **kommunal xo'jalik**   B) *sanoat*
 C) *mashinasozlik va metallga ishlov berish*
 D) *sug'oriladigan yerlar*

O'zbekistonda suvni eng ko'p ifloslovchi tarmoqlarga sanoat, sug'oriladigan yerlar kiradi. Shundan sanoat tarmog'i hissasiga 18 %, sug'oriladigan yerlar hissasiga 78 % to'g'ri keladi. Demak, 4 %i kommunal xo'jalik tarmog'i hissasiga to'g'ri keladi.

To'g'ri javob: A

Manba: G'ulomov P. va boshqalar. Geografiya. O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografiyasi. 7-sinf uchun darslik. "O'qituvchi" Nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent–2017. 98-bet.

29. Quyidagi chizmadan foydalanib *A* va *B* nuqtalar orasidagi masofani 1° meridian uzunligi hisobida necha kilometr ga teng ekanligini aniqlang (1° meridian yoyining uzunligi 111 km).

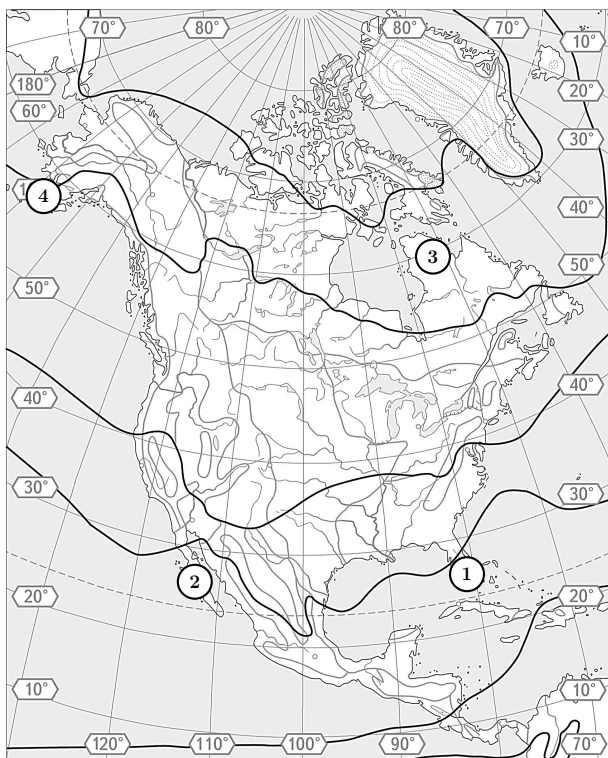
- A) ≈ 2220 km   B) ≈ 1665 km
 C) ≈ 2775 km   D) ≈ 1110 km

Bu test topshirig'ini yechish uchun abituriyentlar 1° har qanday meridian uzunligi 111 km ga teng ekanligini bilishi kerak. Endi chizmaga e'tibor berib, chizmada *A* va *B* nuqta bitta meridianda, ya'ni 10° g'b.u da joylashgan. *A* va *B* nuqtalar orasidagi geografik kenglik 20° ga teng. $20^\circ \times 111 \text{ km} = 2220 \text{ km}$.

To'g'ri javob: A.

Manba: G'ulomov P. va boshqalar. Geografiya. Tabiiy geografiya boshlang'ich kursi. 5-sinf uchun darslik. "Mitti yulduz" nashriyoti. Toshkent–2020. 17-bet. 5-sinf atlas, 16-bet.

30. Shimoliy Amerika materigining yozuvsiz xaritasida 1 va 3 raqamlar bilan qaysi yarimorollar ko'rsatilgan?

- A) Florida ya.o va Labrador ya.o
 B) Yukatan ya.o va Labrador ya.o
 C) Yangi Shotlandiya ya.o va Kaliforniya ya.o
 D) Yukatan ya.o va Florida ya.o

Yozuvsiz xaritada 2) raqami bilan Kaliforniya yarimoroli ko'rsatilgan. Yangi Shotlandiya yarimoroli Labrador yarimorolidan janubi-sharqda, Yukatan yarimoroli esa Florida yarimorolidan janubda joylashgan bo'lib, bu ikki yarimorol Meksika qo'ltig'i orqali ajralib turadi. Demak, 1 raqami bilan Florida yarimoroli, 3 raqami bilan Labrador yarimoroli ko'rsatilgan.

To'g'ri javob: A

Manba: Soatov A. va boshqalar.

Geografiya. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi. 6-sinf uchun darslik.

“O'qituvchi” Nashriyot-matbaa ijodiy uyi.

Toshkent—2017. 99, 105-betlar. 6-sinf atlas, 24-bet.